

KS. FRANCISZEK GRENIUK

KRONIKA SEKCJI TEOLOGII MORALNEJ KUL
ZA ROK 1979/80

I. Studenci: na rok akademicki 1980/81 przyjęto na sekcję teologii moralnej kursu wyższego Wydziału Teologicznego KUL 5 studentów.

II. Prace dyplomowe napisały i odpowiednie stopnie uzyskały następujące osoby:

A. Prace doktorskie

1. Ks. mgr Stanisław Urbański, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego z dnia 10 XI 1979 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Zagadnienie modlitwy w polskim piśmiennictwie teologicznym XX-lecia międzywojennego* (Lublin 1979 ss. XLV+399 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się

przed Komisją w składzie: ks. prof. E. Kopec — przewodniczący, ks. doc. W. Słomka — promotor, ks. prof. W. Poplatek z KUL i prof. Karol Górski z Torunia — recenzenci.

W swej pracy Autor podjął się przebadania nauki o modlitwie w piśmiennictwie teologicznym autorów polskich dwudziestolecia międzywojennego. Dla pełniejszego ukazania tego zagadnienia Autor przedstawił w krótkim zarysie rozbudowany i ożywiony od końca XIX w. na zachodzie Europy ruch teologiczny oraz religijny. Ukazał również stan teologii i religijności polskiej przed 1918 r. Dzięki temu zagadnienie modlitwy zostało usytuowane w kontekście europejskich ruchów i szkół duchowości w zakresie życia i teorii modlitwy oraz polskiej religijności tego okresu.

W publikacjach autorów polskich zarysowały się dwa zasadnicze działy zagadnienia: pojęcie modlitwy i jej rodzaje. Dlatego Autor rozprawy podzielił swą pracę na dwie części. W pierwszej rozprawa traktuje o pojęciu modlitwy, jej obowiązku oraz znaczeniu w życiu indywidualnym i wspólnotowym. W części drugiej natomiast jest mowa o rodzajach modlitwy, z wyodrębnieniem modlitwy chwalebnej, dziękczynnej, przebłagalnej i błagalnej, ustnej, myślniej i uczuć; kontemplacji nabytej oraz wlanej, modlitwy liturgicznej i pozaliturgicznej.

Z przeprowadzonej analizy tekstów wynika, że w przedstawianiu doktryny modlitwy w twórczości autorów polskich wyodrębniły się różne szkoły teologiczno-asceetyczne. Należą do nich szkoły: dominikańska, karmelitańska, liguriańska, zmartwychwstańska, salezjańska oraz szkoła ignacjańska wyłącznie poprzez tłumaczenia. Polscy autorzy odwoływali się również do innych szkół duchowości, takich jak np. cysterskiej, niemieckiej szkoły nadreńskiej, niderlandzkiej, a także do szkoły francuskiej kardynała Berulle'a.

Omawiani autorzy polscy podejmowali także własne próby badawcze oraz podawali znane założenia doktrynalne uwzględniając potrzeby i ducha czasu. Dzięki temu przez swoją twórczość przyczynili się nie tylko do położenia fundamentów pod rozwój teologii modlitwy, ale także nadania jej specyficznej modyfikacji przez uwzględnienie narodowej mentalności i psychiki. Dlatego Autor jest przekonany, iż należy odrzucić wszelką opinię o eklektyzmie w nauce polskich teologów badanego okresu na temat modlitwy. Do głównych twórców polskiego odrodzenia teologicznego w omawianym zakresie należy zaliczyć ks. A. Żychlińskiego, J. Woronieckiego OP, J. Puchalika CSSR, L. Pyżalskiego CSSR i innych. Ich dzieła i zaproponowane rozwiązania kontrowersyjnych problemów nie straciły swej wartości do naszych czasów.

Omawiana rozprawa jest cennym przyczynkiem z zakresu dziejów polskiej teologii życia wewnętrznego, godnym udostępnienia szerszemu gronu odbiorców przez opublikowanie jej drukiem.

2. Ks. mgr Janusz Nagórny, na mocy uchwały Komisji Wydziału Teologicznego KUL z dnia 19 III 1980 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Etyka Przymierza Starego Testamentu. Próba ustalenia zasadniczej problematyki moralnej* (Lublin 1980 ss. XXXIX+342 mps).

Publiczna obrona odbyła się przed Komisją w składzie: ks. prof. E. Kopec — przewodniczący; ks. doc. F. Greniuk — promotor; ks. doc. S. Rosik z KUL i ks. doc. J. Pryszmont z ATK — recenzenci.

Autor rozprawy podjął się próby syntetycznego ujęcia podstawowych zagadnień moralnych związanych z ideą Przymierza w Starym Testamencie. Opierając się na wnikliwej analizie tekstów biblijnych, zwłaszcza tych, które zawierają prawodawstwo moralne, oraz odwołując się do współczesnych osiągnięć z zakresu teologii i antropologii biblijnej ukazał zasadnicze cechy etyki Przymierza.

Punktem wyjścia dla podjętego zagadnienia jest dla Autora omówiony w pierw-

szym rozdziale pracy kontekst historyczno-literacki etyki Przymierza. Kontekst ten stanowi dla Autora samo Przymierze zarówno jako idea, jak i historyczna realizacja, albowiem właściwe rozumienie Przymierza pozwala na pełniejsze odczytanie opartych na nim zasad etycznych. Od strony literackiej Autor omawia pojęcie Przymierza i jego strukturę w tekstach Starego Testamentu, porównując je jednocześnie ze znanymi na starożytnym Wschodzie przymierzami, szczególnie hetyckimi. Z kolei Autor przedstawił historię Przymierza, poczynając od przymierzy przedsynajskich z patriarchami, a na wkładzie proroków do dziejów Przymierza kończąc, ukazując przy tym dynamikę Przymierza i moralności z niego wypływającej.

Właściwa problematyka rozprawy została przedstawiona w kolejnych trzech rozdziałach. Rozdział drugi ukazuje religijny charakter etyki Przymierza, omawiając takie zagadnienia z tym związane, jak: dzieje zbawienia jako fundament etyki Przymierza, jej teocentryczny charakter oraz więzi i zależność od kultu Boga.

Natura Przymierza, z którego inicjatywą wystąpił Bóg, określa bardzo wyraźnie responsoryjny charakter etyki na nim opartej. Mówiąc o etyce Przymierza jako etyce odpowiedzi Autor próbuje najpierw rozstrzygnąć, w czym ta odpowiedź powinna się wyrażać, wykazując fundamentalne zobowiązanie moralne Izraela do dawania tej odpowiedzi. W związku z tym podkreślił wspólnotowy charakter etyki Przymierza z jednoczesnym wykazaniem miejsca jednostki we wspólnotowej odpowiedzi na Boże wezwanie. Dla pełniejszego obrazu Autor stara się także ukazać jedność tej odpowiedzi a zarazem jej dynamiczny charakter, opierając się na analizie prawodawstwa moralnego, ze szczególnym uwzględnieniem Dekalogu.

W rozdziale ostatnim została podjęta problematyka grzechu i nawrócenia. Autor omawia tu koncepcję grzechu i powrotu do Boga tak, jak były one widziane w ramach etyki Przymierza. Wizja nawrócenia — zdaniem Autora — prowadzi ostatecznie do zaprezentowania jego ostatecznej drogi, do Nowego Przymierza; przez co można bliżej określić, w jaki sposób etyka Starego Przymierza znajduje swe przedłużenie i dopełnienie w prorockiej wizji Nowego Przymierza, przez którą etyka starotestamentalna otwiera się na etykę Nowego Testamentu.

Omawiana rozprawa doktorska ks. J. Nagórniego uzupełnia dotkliwy brak w naszym piśmiennictwie odnośnie do fundamentów biblijnych moralności chrześcijańskiej. Dzięki swym walorom poznawczym, głębi treści, ważności problematyki i poprawności języka stanowi szczególnie cenny dorobek polskiej myśli teologicznomoralnej, zwłaszcza w dobie posoborowej odnowy teologii moralnej, polegającej na jej ubiblijnieniu. Jako taka więc zasługuje ze wszech miar na upowszechnienie drukiem.

3. Ks. mgr Władysław Gwóźdź, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego KUL z dnia 20 VI 1980 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Moralne uprawnienia ludzi chorych i umierających w świetle nauczania papieża Piusa XII* (Lublin 1980 ss. XXXVII+319 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się przed Komisją w składzie: ks. prof. E. Kopec — przewodniczący; ks. prof. S. Witek — promotor; ks. doc. S. Rosik z KUL i ks. prof. S. Olejnik z ATK — recenzenci.

Autor wymienionej rozprawy za przedmiot swych wywodów wybrał problem niezbyt często goszczący w opracowaniach teologicznomoralnych. A jest to problem tak bardzo ludzki. Choroba bowiem i umieranie są nieodzownym elementem człowieczej egzystencji. Wybrany problem Autor rozprawy naświetlił opierając się na nauczaniu Piusa XII, wielkiego moralisty, który w swych licznych enuncjacjach zajmował się palącymi sprawami moralnymi. Nie uczynił tego jednakże jako wyłącz- nie historyk poglądów omawianego papieża, ponieważ jego przekonania uważa za

miarodajne w dalszym ciągu. W wywodach swych oczywiście sięga także do bardzo obfitej literatury przedmiotu, wykazując jej biegłą znajomość i umiejętność wykorzystania.

Z trzech członów swej pracy pierwszy poświęca omówieniu podstaw fundamentalnych tych uprawnień, które uzna za przysługujące chorym i umierającym. Drugi traktuje jako dyskurs na temat uprawnień do osobowego traktowania w chorobie. W dalszym ciągu rozprawy zajmuje się bardzo dyskusyjnym problemem uprawnień umierających, w tym przede wszystkim eutanazji i granic prawdy komunikowanej ciężko choremu i umierającemu człowiekowi. W konkluzji Autor podkreślił, iż nauczanie Piusa XII odznaczało się głębokim personalizmem chrześcijańskim opartym na przesłankach naturalnych i nadprzyrodzonych. Węzłową sprawą jest w tym względzie personalistyczna norma miłości, która może być uznana za przesłankę do wypracowania tzw. teologii umierania, w której za Autorem należy odróżniać „pomoc do umierania” i „pomoc w umieraniu”.

Dzięki podjęciu bardzo aktualnej problematyki i bogactwu przytoczonych przemyśleń omawiana rozprawa zasługuje na baczną uwagę teologów moralistów oraz zainteresowanych złączeniem medycyny z problemami moralnymi.

4. Mgr Władysława Sitarz SAC, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego KUL z dnia 23 IX 1980 r., uzyskała doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Formacja laikatu według apostolskiej idei św. Wincentego Pallottiego (Metoda wspólnoty wieczernikowej)* (Lublin 1980 ss. XXI+247+15 nłb. mps). Publiczna obrona odbyła się przed Komisją w składzie: ks. prof. E. Kopeć — przewodniczący; ks. doc. W. Słomka — promotor; ks. prof. P. Poręba z KUL i ks. dr hab. E. Weron z ATK — recenzenci.

Genezę wyboru tematu, jak i stawianego problemu, stanowi wezwanie Soboru Watykańskiego II do odnowy życia zakonnego, jak też praktyczna próba odpowiedzi na to wezwanie ze strony Zgromadzenia Sióstr Pallottynek w Polsce, do którego Autorka należy. Dostęp do źródeł, którymi są krytycznie wydane dzieła św. Wincentego Pallottiego, był dla Autorki stosunkowo łatwy. Wykorzystała je umiejętnie wykazując odpowiednie przygotowanie do prowadzenia prac badawczych w zakresie teologii. Nowością omawianej rozprawy jest — poza szczegółowym omówieniem metody wieczernikowej — odwołanie się do metody eksperymentalnej (w teologii!) na etapie konfrontacji z życiem wspólnot kierowanych przez Zgromadzenie. Sprawie tej został poświęcony cały rozdział czwarty omawianej rozprawy, oparty na materiale ankietowym. Z tej racji w pracy występuje wielorakość stosowanych metod, co jest uzasadnione założeniami i celami, jakie Autorka pragnie osiągnąć. Na podstawie pism św. Wincentego Pallottiego przewodnimi liniami i cechami metody wspólnoty wieczernikowej są: osobiste posłannictwo apostolskie, wspólnotowe posłannictwo apostolskie, duchowa i organizacyjna więź wspólnoty, dyspozycyjność dla Chrystusa — apostoła Ojca Przedwiecznego. Ta właśnie postawa dyspozycyjności poprzez osobistą i wspólnotową instrumentalność jest istotnym i charakterystycznym znakiem urzeczywistnienia apostolskiej idei św. Wincentego, zakorzenionej w duchowości Wieczernika jerozolimskiego i pierwszych gmin chrześcijańskich.

Poprawna interpretacja źródeł, logiczny układ rozprawy, przekonujące wywody sprawiają, iż omawiana praca doktorska zasługuje na szczególną uwagę jako przykład dość świeżego podejścia do niektórych zagadnień z zakresu pedagogiki zgromadzeń zakonnych z zastosowaniem do opracowań współczesnej teologii laikatu.

B. Prace licencjackie

Napisana pod kierunkiem ks. doc. F. Greniuka:

ks. Roman Fryderyk Walkows — *Nauczanie teologii moralnej w Seminarium Duchownym Diecezji Chełmińskiej w latach 1677-1945.*

C. Prace magisterskie

I. Pod kierunkiem ks. doc. F. Greniuka:

1. J. Brodaczewski — *Aretologia na łamach Ateneum Kapłańskiego w latach 1909-1979.*
2. W. Żyszkiewicz — *Chrześcijańska postawa moralna wobec cierpienia spowodowanego chorobą w poglądach ks. Michała Rękasa.*

II. Pod kierunkiem ks. doc. S. Rosika:

1. ks. J. Bała — *Manipulacja w medycynie w ocenie współczesnej teologii moralnej.*
2. ks. J. Gajda — *Samobójstwo w ocenie katolickiej doktryny moralnej.*
3. ks. S. Goździewicz — *Szkody niematerialne w świetle nauki Tomáša z Akwinu.*
4. ks. J. Mażuchowski — *Kłamstwo w obronie innych u młodzieży klasy VII i VIII w aspekcie moralno-pedagogicznym. (Studium empiryczno-normatywne).*
5. ks. Z. Ogórek — *Czas wolny a problem rozwoju moralnego człowieka w świetle literatury polskiej ostatnich lat (1965-1980).*
6. J. Rutkowska — *Chrystus jako wzorzec osobowy chrześcijanina w świetle posoborowych publikacji religijnych miesięcznika „Znak” (1965-1979).*
7. ks. A. Szymaniak — *Palenie tytoniu i jego następstwa moralne w świetle aktualnej literatury polskiej.*

III. Pod kierunkiem ks. doc. W. Słomki:

1. s. M. A. Bryjak — *Zagadnienie kontemplacji według pism biskupa Józefa Sebastiana Pelczara.*
2. ks. K. Brzana — *Życie duchowe seminarzystów Niższego Seminarium OO. Karmelitów Bosych w Wadowicach.*
3. ks. J. Wejman — *Wzory osobowe świętych w wychowaniu młodzieży.*

IV. Pod kierunkiem ks. prof. S. Witka:

1. ks. P. Boryczka — *Problematyka moralna w pamiętnikach byłych więźniów obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. (Zagadnienia wybrane).*
2. ks. S. Hajkowski — *Problematyka moralna w pamiętnikach lekarzy okresu międzywojennego. (Zagadnienia wybrane).*
3. ks. J. Jermak — *Problematyka moralno-społeczna we wspomnieniach farmaceutów z lat 1939-1945. (Zagadnienia wybrane).*
4. ks. J. Mazur — *Społeczno-moralne aspekty wymiany kula u mieszkańców wysp trobriandzkich na podstawie badań Bronisława Malinowskiego.*
5. ks. L. Pakuła — *Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej jako podstawa apostołstwa świeckich.*

III. Życie sekcji

Ks. J. Nagórny, dotychczasowy (od roku akad. 1979/80) asystent stażysta przy Katedrze Historii Teologii Moralnej, po uzyskaniu doktoratu, podjął przy tejże katedrze zajęcia w charakterze asystenta.

Z początkiem roku akad. 1980/81 wprowadzono na sekcji nowe *ratio studiorum*, opierając się na konstytucji *Sapientia christiana*. Pracownicy sekcji przygotowali kolejny zeszyt „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” (teologia moralna) na r. 1981. Katedra Teologii Życia Wewnętrznego, prowadzona przez ks. doc. W. Słomkę, zorganizowała w dniach 3-7 III 1980 r. kolejny, V Tydzień Duchowości na temat: *Kontemplacja i działanie*.

Ks. doc. F. Greniuk, jako przewodniczący Ogólnopolskiej Sekcji Teologów Moralistów, zorganizował i przeprowadził doroczne spotkanie naukowe tejże sekcji, które odbyło się w Zakroczymiu w dniach 10-11 VI 1980 r. (Sprawozdanie w numerze). Podczas tegoż spotkania jeden z referatów wygłosił ks. doc. W. Słomka. W ramach posiedzenia administracyjnego przeprowadzono wybory nowego zarządu sekcji. W jego skład weszli z pracowników sekcji teologii moralnej KUL: ks. doc. F. Greniuk — jako wiceprzewodniczący i ks. dr J. Nagórny — jako sekretarz.